

KUCHNIA (130) *sb f*

sg *N* kuchnią (31); -ą (16), -a (3), -(a) (12); -å : -a *Mącz* (4 : 3). \diamond *G* kuchni(e)j (36), kuchni(e) (8), kuchni (2); -e *FalZioł, MiechGlab, KlonFlis*; -e : -i *LibMal* (1 : 1); -ej : -e *BielKron* (1 : 1), *RejZwierc* (3 : 1), *CzechEp* (1 : 1); -ej : -e : -i *BierEz* (2 : 1 : 1). \diamond *D* kuchni(e)j (1). \diamond *A* kuchnią (7), kuchnię (1) *BielSpr.* \diamond *I* kuchnią (5). \diamond *L* kuchni (31), kuchni(e)j (2); -i:-(e)j *LibMal* (5 : 1), *BielKron* (3 : 1). \diamond *pl G* kuch(e)n (2) *Mącz, CzechEp*, kuchi(e)n (1) *GrzegRóżn.* \diamond *A* kuchni(e) (2). \diamond *L* kuchniach (1).
Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Specjalny budynek lub pomieszczenie wyposażone w urządzenia do gotowania i przyrządzania potraw; coquina Murm, Mymer¹, BartBydg, Mącz, Calep, Cn; culina Murm, BartBydg, Mącz, Calep, Cn (67) : z kuchni ieść ność kazał. BierEz D2v, A2v, Iv, K4, Lv; Murm 133; Mymer¹ 28v, 29; BartBydg 38; MiechGlab 45; kmyecz Andrzejek czo thefch wkuchny poługował LibMal 1545/98v; yfch półczye konew czenowa y płacz wkuchny vkradla v pana fabiana. LibMal 1546/114v; wśchedfchi donyego [do Iacuba] wdom yefth yzba nadolye wlyewo a kuchnya wprawo thefz nadolye LibMal 1547/129v, 1545/97v, 98; RejFig A6, Bb5; (nagł) Kuchnia. (-) TEn gmách gdyby pomiernie/ ná wżem fprawowano Wieleby w dobrym zdrowiu/ ludzi záchowano. RejZwierz 136; IDzyefz potym do kuchniey/ gdzye wreią potrawy/ Wymyślaśz rokázuiąc/ rozliczne przyprawy. RejZwierz 142, 142 [2 r.]; Obrufow czenowatich do Kuchniey dano 4. WyprKr 114v, 114v; musiał kothły do kuchnie ność á dzierzeń nád ogniem w kuchni BielKron 323, 174v, 261v; Skowálifcie oycowfkie granati na pługi/ A z drugiego iuż dawno w kuchni rožen długi. KochSat A3; Coquinor, Wårzę/ W kuchni fie obchodzę, Mącz 64d, 64d, 71b, 508d; Poyrzę do fkrzwnie wedle mego ftanu wżytkiego dofyć. Poydę do ftáyniey/ wedle mey potrzeby koni dofyć. Poydę do kuchniey wżytkiego dofyć. RejZwierc 66; Kuchnia iefł gmách dla rokfoży/ Lecż bárzo miefzek puftoży. RejZwierc 237v, 237v [2 r.]; Oczko 24v; wżytki poługy fíofrom czyniła/ chędożyła iadálną [!] izbę/ łofzka fłála/ do kuchniey/ wodę/ drwá nośiła SkarŻyw 225; prośił fię do kuchniey garnkow vmywác SkarŻyw 543, 74, 225, 226 [3 r.], 329, 354, 543; KochFr 36; Moiá kuchnia/ naczynie/ poftąpię y ławy/ Dam y obrulá ná ftoł/ iedno nákuć ftrawy. BielRozm 27; Urnarium – Stoł na ktoriw [!] wode w kuchni ftawiaią. Calep 1143a, 213b, 258b, 275b; do tego niechby było [...] frodku podworza wodá rządna: kuchnia przy domu: łáźnia przy wodzie: ftáynia ná ftronie GostGospPon 170, 170; KmitaSpit C4, C6; głowę mieway pięknie vmufkaną/[...] Kiedy domá/ ftátecznym czepcem ią okryway/ A w kuchni y ná dworze czapkę ná niey mieway. ZbylPrzyg Bv.*

kuchnia czego (1): pobocznym oknem do kuchnye thegołz domu ponyey [po drabinie] wftąpill. *LibMal 1551/158.*

kuchnia czyja [G sb (2), pron poss (2), ai poss (1)] (5): zeznal yfch wkuchny pana Poznanskyego fzyekyerą vkradl *LibMal 1545/91y*; powyada yfch spyotrem kthori thu tha v panfskiej kuchny drwa thluka wolu líffomego zabyel *LibMal 1545/106, 1545/97v; KrowObr 77v; WyprKr 126.*

W połączeniach szeregowych (2): Dobry w domu/ y w łáźni/ w browárze/ w komnácie/ Ale nalepłzy w kuchni/ iáko lámi znacie. *RejZwierz 135; CzechEp 232.*

W przen [czyja] (1) : Y czáplá chočia nie ftáwia więcierzy Kiedy fwą brodnią ná brzegu rozfzerzy/ Wyciąga mnoftwo ryb do fwoiey kuchnie Aż nimi cuchnie. KlonFlis B4v.

2. *Środki spożywcze, zapasy żywności (przeznaczone do sporządzania potraw), także sam produkt gotowania; res cibaria* *Mącz* (39) : potym zá łtolikiem obádwa vľiedli/ Iáko z nawiętfzey kuchniey bárzo łmáczno iedli. *RejWiz* 65v; *Copiosus in re cibaria, Okfity w potrąwnych rzeczách/ Doftátek kuchen máyący. Mącz* 64c; *Wefelfzym pan krokiem chodzi/ Gdy łie mieľzek s kuchnią zgodzi. RejZwierc* 237v; *což czjni ochędożność ćieleľna y kuchnia [culina]/ iedno iż ćiału łłży ModrzBaz* 143v; *Dwu rzeczy do łprąwienia wefela potrzebá, Pieniędzy [...]* Ná ochędoľstwo sieftrze, ná kuchnią, piwnicę, A mieyľcá *CiekPotr* 40.

kuchnia czyja [pron poss (8), ai poss (6), G sb (1)] (15): iefť iáwna wľyckim łzczodroć á fwobodá łtanu mego/ iż nigdy kuchnia moia tákież piwnicá przed żadnym człowiekiem nie byľá zámkniona *BielKron* 332³; s pieniędzmi chodźł opľes po goľpodách/ gđzye mieľo vyrzał tedy ie braľ/ zrywał pieczenie z roźnow á ćilkaľ ná łwoie Apołthoľy/ á oni iedli á żegnáli łie z drugimi ludźmi. A thák łie żywili/ gđyż łwoiey kuchniey nie mieli. *BielKron* 420v, 260; nie dzyerzał wsi/ nie byľ ogárnion łługámi/ nędzna byľá kuchnia iego. *RejPos* 13, 301; S kuchniey Ceľárľkiew biorą zá pieniędze łtrąwę komu trzebá *BielSpr* 53v; Páľterze [...] zá woľkiem pędzą łtády dobytka ná kuchnię Ceľárľka. *BielSpr* 54; *SkarŻyw* 482; *CzechEp* 113; *WerGość* 216; *PaprUp* Gv; ktoremu [goľciowi] moźeľ łproľtác łwoią kuchnią *GostGosp* 26; Káľzę drobna/ dla kuchniey Páńľkiew/ w iednjm imienin dźiáľć *GostGosp* 122, 122; *SarnStat* 411.

W poľączeniach szeregowych (2): Iuż myľliľz o łkrzyni/ o kuchni/ o łtáyni *RejPos* 138v; *GostGosp* 152.

W porównaniu (1): łzáty iego y kuchnia iego/ iáko iednego z poľpolitych. *SkarŻyw* 482.

Wyrażenie: »chudych pacholľow kuchnia« (1): łutzkoľc hoinoľc wiele zawzdi [u *Zborowskich*] wazela to chudich pacholľow kuchnia/ łkarb/ y łtainia bela/ wľzitkich przilegľich łafiad zdrowie y wcieľzenie *PaprUp* Gv.

Wyrażenie przyimkowe: »do kuchnie(j)« = na spoźycie, do (z)jedzenia (15): KApłon [...] nicźemu łie niegodzi telko do kuchnie *FalZioł* IV 19c; *Obsono, Skupuyę/ potrzeby do kuchniey/ áľbo nárządzam yeć. Mącz* 257b, 257c, 280d; *RejZwierc* 111; potym káľłuny/ iágnię/ proię/ ćieleľ/ łkopu/ y wľzelákie przypłodki do kuchniey łłufte ma mieć w łolwárku ná przyiazd Páńľki *GostGosp* 16; Káćzki máią byďż w łolwárcech/ ktore dáią iáiec wielkie mnoľtwo: y dobre teź do kuchniey. *GostGosp* 110; A łtrzedz tego áby nie v iedney Dworki brác do kuchniey máľło *GostGosp* 122; Woły do kuchniey y do iármárku *GostGosp* 168, 16, 26, 102, 106, 130, 152.

W przén (1): Zoľąd[e]k owľzem co kuchnią łprąwuie/ Gdy łwego Pána niezdrowie pocźuie/ Wnet ogień zgáľi potráwy oďťáwi *RybGęśli* C4v.

a. *O pokarmie duchowym (1):* moy Pánie [...] poľliľż do cháľupki moiey łługi twoie z obićiem y kobierćámi twemi/ z kuchnią y kredenľem twoim. Day mi táką przypráwę/ iákaby łię tobie podobáľá. Ia z ręku y potraw twoich żyw być mam *SkarKaz* 161a.

3. *Palenisko, ogień na którym gotuje się potrawy; focus* *Mącz* (8) : Focus, Ognisko. aliquando, Kuchniá. *Mącz* 132b; *Což zazdrościwi s łwych łpraw zá zyľk máią/ Nienawić ćirpią á nie nie wygráią. [...] Dym práwie s kuchniey zazdrościwy wľzędzye/ To miewa w zyľku/ gđyż tám ieć nie bęďzye. RejZwierc* 224.

Przen: Źródło zysków i korzyści (innowiercy ironicznie o przynoszących korzyści religijnych praktykach katolików) (6) : KrowObr 191, 199; wczółow łwoich y dołtátkow y kuchen přętkoby poľtradáli. CzechEp 133.

kuchnia czyja [G sb (1), pron poss (1), ai poss (1)] (3): potym y Czyściec/ ogień on kuchien Papielkich wodą łłowá Boże⁸⁰ zgásił GrzegRóżn F4; GrzegŚm A4; Papięzá dáleko w Rzymie bántkietow łwych Włófkich wzywáiącego/ bronić chce/ y łwey też przy nim/ y rowiennikow łwych/ kuchnięy. CzechEp 323.

4. Karczma, oberża, gospoda; miejsce gotowania i wydawania ciepłych posiłków; popina Murm, Mymer¹, BartBydg, Mącz, Calep, Cn; thermopolium Mącz, Cn; focus publicus Mącz; taberna coquinaria Cn (10) : Popina, item kuchnią. Calep 821b.

Wyrażenia: »mie(j)s(c)ka kuchnia« (4): Popina eyn kochshaus ader garküchen. Myeyfka kuchnya. Murm 138; Mymer¹ 31; BartBydg 119b; Thermopolium, Mieysce targ álbo rynek gdzie gotowe ciepłe wwarzone rzeczy przedáyą/ mieyscka kuchnia. Mącz 454d.

»obecna kuchnia« = kuchnia dla wszystkich (1): Popina – Obecną kuchnią. Calep 821b.

»pospolita kuchnia« [szyk 3 : 1] (4): Popina, Połpolita/ Kuchnia/ yákie w miełciech bywáią/ Kárczmá. Mącz 64d, 132b, 312b [2 r.].

5. Pole na szachownicy, na którym staje król szachowy przy tzw. rozsadzie, czyli zamianie pozycji króla i wieży (2) :

Zwrot: »do kuchnięj skoczyc« = o ruchu króla przy rozsadzie (2): Biálego piełzka [czarny pieszek] wnet gárdłá pozbáwił/ A łam ná ięgo mieyfcu łie záłtáwił. Ale niewidziál/ że drugi náń łtoi/ Przebił go mieczem piełzek w biały zbroi. Záтым Krol czárny/ przez ieden huf cáły/ Do kuchnięy łkoczył/ zá ołtátnie wály. KochSz B, A3v.

6. n-loc (3) : Rybitfka kępa tudzięfz bliłko GNIEWA [...] Poniżęy Gniewá przy długim ołtrowie Popłynięfz/ Kuchnią zowá go flifowie/ Choć tám kuchmiłtrzá niemáłz ni kuchárzy/ Nic fię nie wárzy. KlonFlis G3v, G3v, G4.

***** Bez wystarczającego kontekstu (1) : k kowál/ komin/ kuchniá MurzOrt B2v.**